Keskusrikospoliisin asiantuntijalausunto hallituksen esityksestä eduskunnalle laiksi henkilötietojen käsittelystä Rajavartiolaitoksessa ja eräiksi siihen liittyviksi laeiksi, HE 241/2018 vp

Asia

Eduskunnan hallintovaliokunta on pyytänyt Keskusrikospoliisilta kirjallista asiantuntijalausuntoa hallituksen esityksestä eduskunnalle laiksi henkilötietojen käsittelystä Rajavartiolaitoksessa ja eräiksi siihen liittyviksi laeiksi.

Lausunto

Keskusrikospoliisi pitää lakiehdotusta hyvin laadittuna ja kannattaa siirtymistä rekisterilähtöisestä sääntelystä käsittelytarkoituksien varaan rakentuvaan sääntelyyn. Viranomaisyhteistyön ja tiedonvaihdon kannalta on tärkeää, että Rajavartiolaitoksen henkilötietosäännökset pyritään saattamaan yhdenmukaisiksi erityisesti poliisin ja Tullin uudistettavina olevien vastaavien säännösten kanssa. Keskusrikospoliisi katsoo, että nämä pyrkimykset näyttäisivät toteutuvan, mutta pitää mahdollisena, että ehdotettujen lakien tultua voimaan niissä havaitaan puutteita tai epätarkoituksenmukaisuuksia, joita ei ole sääntelytyössä osattu ottaa huomioon.

Keskusrikospoliisi pitää tarpeellisena ehdotukseen sisältyviä säännöksiä henkilötietojen käsittelystä niiden merkityksellisyyden arvioimiseksi. Lakiehdotuksen 6 ja 7 §:issä on säädetty, että Rajavartiolaitos saa käsitellä henkilötietoja sen arvioimiseksi, täyttyvätkö mainituissa pykälissä säädetyt edellytykset tietojen käsittelylle. Arviointi tulisi suorittaa viimeistään kuuden kuukauden kuluttua niiden tallettamisesta.
Merkityksellisyydenarviointisäännökset ovat kriittisiä erityisesti digitaalisessa toimintaympäristössä tapahtuvassa rikosanalyysissä. Merkityksellisyydenarvioinnin tarvetta korostaa myös se, että Rajavartiolaitoksen toimintaympäristö on huomattavasti muuttunut voimassa olevan Rajavartiolaitoksen henkilötietolain säätämisen jälkeen, mikä on perusteluteksteissäkin todettu. Käytännössä rikosanalyysi on usein erittäin työlästä, jolloin säädetty kuuden kuukauden aika on usein liian lyhyt. Tämän vuoksi voidaan joutua hävittämään tietoja, jotka myöhemmin saattavat osoittautua tärkeiksi. Kuuden kuukauden aika merkityksellisyysarvioinnin tekemiseen saattaa kuitenkin osoittautua tekoälyratkaisujen kehittymisen ja niihin siirtymisen myötä riittäväksi ajaksi.

Keskusrikospoliisi kiinnittää huomion lakiehdotuksen 15 §:n sanamuodon ja yksityiskohtaisten perustelujen väliseen ristiriitaan. Pykälän mukaan Rajavartiolaitos saisi käsitellä 5-13 §:ssä tarkoitettuja henkilötietoja muuhun kuin niiden alkuperäiseen käsittelytarkoitukseen silloin, kun se on tarpeen päätettäessä tai annettaessa lausuntoa luvan myöntämisestä tai voimassaolosta, jos luvan myöntämisen tai voimassaolon edellyttykseksi on säädetty luvanhakijan tai luvanhaltijan luotettavuus, sopivuus tai muu sellainen ominaisuus, jonka arvioiminen edellyttää luvanhakijan tai luvanhaltijan terveydentilaan, päihteiden käyttöön, rikokseen syyllistymiseen tai väkivaltaiseen käyttäytymiseen liittyviä tietoja. Näin ollen säännöksen mukaan 8 ja 9 §:n mukaisia rikosten ennaltaestämiseksi ja paljastamiseksi käsiteltäviä henkilötietoja voitaisiin käyttää lupaharkinnassa.

Kuitenkin perustelutekstissä (s. 50) on todettu, että mainitut tiedot rajattaisiin tällaisen käsittelyn ulkopuolelle.

Lakiehdotuksen rekisterinpitoa sääntelevän 16 §:n mukaan ehdotetussa laissa tarkoitettujen tietojen rekisterinpitäjä olisi Rajavartiolaitoksen esikunta. Näin ollen pääosa tällä hetkellä poliisin rekisterinpidossa olevista poliisiasiain tietojärjestelmän tiedoista (tuntomerkki-, kuulutus- ja turvallisuustiedot mukaan lukien) siirtyisivät Rajavartiolaitoksen esikunnan rekisterinpitoon. Nykyisin poliisin rekisterinpitoon tallennettavan poliisiasiaintietojärjestelmän tiedot tulisi olla jatkossakin poliisin rekisterinpidossa, koska keskeisten rikostorjunnallisten tietojen sirpaloituminen eri viranomaisten rekistereihin vaikeuttaisi rikostorjuntatyötä tarpeettomasti. Muutos voisi myös aiheuttaa merkittäviä ja laajoja muutoksia tiedonhallinta ja -luovutuskäytäntöihin, nykyisiin ja tuleviin poliisin tietojärjestelmiin, sekä näiden välityksellä myös tehokkaaseen yhteiskäyttöön. Tullia koskevassa vastaavassa henkilötietolakiehdotuksessa rekisterinpidosta on säädetty 35 §:ssä, jonka mukaan tuntomerkkitietojen osalta rekisterinpitäjästä säädetään erikseen. Näin ollen muun muassa rekisterinpito tuntomerkkitietojen osalta pysyy entisellään.

Keskusrikospoliisi pitää tärkeänä ja viranomaisten nykytilan mukaista yhteistoimintaa edistävänä säännöksenä ehdotetun lain 20 §:n 1 momentin 9 kohtaa, jonka mukaan Rajavartiolaitoksella on oikeus saada tehtäviensä suorittamista varten salassapitosäännösten estämättä tarpeellisia tietoja yhteisöiltä ja yhtymiltä matkustajaa ja kulkuneuvon henkilökuntaa koskevia tietoja poliisin, Tullin ja Rajavartiolaitoksen yhteistoiminnasta annetussa laissa (687/2009) tarkoitetussa yhteistoiminnassa suoritettavaa tehtävää varten.

Keskusrikospoliisin päällikkö
Poliisineuvos Tero Kurenmaa

Rikostarkastaja Simeon Oikarinen

Asiakirja on sähköisesti allekirjoitettu asianhallintajärjestelmässä. Poliisi 16.01.2019 klo 12:07. Allekirjoituksen oikeellisuuden voi todentaa kirjaamosta.